

Masalların Eğitimde Kullanımının Önemi

*The Importance of Using Fairy Tales in Education **

ÖZET

Bu çalışmada okul öncesi ve ilkököl döneminde çocuklara masallar yoluyla verilen bilgilerin önemi vurgulanmış ve onların kişisel sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri üzerindeki etkileri açıklanmıştır. Buna göre masal anlatımının, çocukların erken yaşlarda değer kazanımı ve bu değerleri günlük yaşamlarında kullanabilmelerine sağladığı katkılar açıktır.

Anahtar Kelimeler: Masal, Eğitim, Öğretim, Gelişim

ABSTRACT

In this study, the importance of the information given to children through fairy tales during preschool and primary school periods is emphasized and its effects on their personal social, emotional and moral development are explained. Accordingly, it is clear that storytelling contributes to children's acquisition of values at an early age and their ability to use these values in their daily lives.

Keywords: Fairys, Education, Development

Leyla Ercan¹

[How to Cite This Article](#)

Ercan, L. (2025). "Masalların Eğitimde Kullanımının Önemi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:1; pp:88-91.

DOI:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14742018>

Arrival: 20 November 2024

Published: 30 January 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Masallar geçmişten günümüze kadar ulaşmış kültürel kaynaklardır (Epçaçan ve Şık, 2022)

Masallar, çoğunlukla olağanüstü kişilere, olaylara, hikâyelere zemin hazırlayan ve dudaktan dudağa, kuşaklar boyunca aktarılan hayal gücü kullanılan anlatımlar olarak tanımlanır (Karatay,2007).

Masallar, yeni kuşaklara bazı değerlerin öğretilmesinde yıllar boyu güçlü bir aracı olarak görev almıştır. Masallar, kültürel özelliklerin, etik ve sosyal normların nesillere aktarılmasında temel bir fonksiyon görevi üstlenmiştir. Masallar yıllar boyunca toplumun değerlerini ve ahlaki yargılarını basit bir anlatımla sunarak, onları sosyal yaşama hazırlamıştır (Çiftci ve Güner ,2024)

Masallar çeşitli konuları ve değerleri okul öncesi ve ilkököl dönemindeki çocuklara zihin gelişimlerine uygun somut bir şekilde aktaran kaynaklardır. Masallar, çocukların hem zihinsel büyümelerini destekler, hem de toplum kurallarını ve etik davranışları kazandırmada önemli görev almaktadır.

Masallar çocuklara soyut değerler soyut olmayan durumlar ve kahramanlar üzerinden öğrenebilmelerini sağlayan güçlü bir tekniktir. Masalların temelinde genelde toplumsal gerçekler yatar. Masallar yoluyla değerler ya da verilmek istenen mesajlar kalıcı olarak aktarılabilir. Çocuklar genelde içinde hayvan bulunan masalları, kahramanlar üzerine dayandırılmış masallara oldukça ilgi duyarlar. Çocukların bu ilgisi eğitim ile desteklenirse, anlatılmak istenenler böylece daha fazla aktarılabilir (Epçaçan ve Şık, 2022).

Ayrıca masalların çocukların dinleme becerisine de pozitif etkisi vardır (Epçaçan ve Şık, 2022)

Buna göre masal, bir yönden dilsel gelişimi desteklerken diğer yönden çocukta fark edilmeden, kültürel millî ve evrensel değerlerin gelişmesini sağlar. Bunun dışında masallar, bireyin hayal kurma ve yaratıcı düşünme becerisini de geliştirir; çocuğa yaşamı, doğayı, insanları ve çevresini tanıma fırsatı sağlar (Karatay, 2007).

Çocuklar, masallar sayesinde empati, hoşgörü, paylaşım ve sorumluluklar gibi değerleri benimseyerek öğrenirler (Yılmaz ve Demir, 2020 Akt Çiftci ve Güner 2024).

Masallar, benzer şekilde bireylerin hayal dünyasını geliştirerek onların kişisel sosyal gelişimlerini de etkiler.

Çağdaş eğitim teorileri değerler eğitimi açısından masalların eğitimde kullanımını sistematik olarak geliştirmiştir (Öztürk ve Kaya, 2019, Akt Çiftci ve Güner 2024).

Koçak ve Yılmaz (2021), okul öncesi dönem çocuklarda masalların kullanımının çocukların duygusal zekâ ve sosyal becerilerini geliştirdiği, ve toplum yaşamında daha çok empati kurdukları ve sorumluluk sahibi birey olarak

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi,, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0001-6821-0598

büyüdüklerini açıklamaktadırlar. Masalarda rol alan karakterler, çocuklara soyut değerleri somut olaylar üzerinden kazandırarak, çocukların değerler sistemini geliştirmelerine destek verir. Buna göre empati, hoşgörülü olma, paylaşım ve işbirliğine yatkınlık gibi değerler, masallar yoluyla çocuklara aktarılır.

Güven ve Şahin (2020), masalın, çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etki eden tekniklerden birisi olduğunu ve çocukların iç dünyalarını farklılaştırdığını söylemektedir (Çifci ve Güner, 2024).

Masal, diğer bir deyişle çocuklara karmaşık olan bazı kavramların basit bir yolla aktarılmasıdır. Masal aracılığı ile çocuklar iyi olma, kötü olma, dürüst olma, adil olma gibi soyut kavramları daha kolay öğrenebilirler. Özdemir ve Çalışkan (2020), masalın çocuklarda duygusal gelişim üzerine etkisini araştırmış ve masalların çocuklara erken yaşlarda verilmesinin değerler eğitiminde çok güçlü bir yöntem olduğunu sonucuna varmıştır (Çifci ve Güner, 2024).

Çakır ve Üstün (2019), yaptıkları araştırmada masalların çocukların duygusal zekâ gelişimlerine olumlu katkı yaptığı ve sosyal becerilerin gelişiminde daha sağlıklı bireyler olarak geliştiklerini söylemektedir.

Buna göre masalların, birçok değerın aktarılmasında, bireyin hayal gücünün geliştirilmesinde, soyut kavramları algılama yeteneğiyle dili kullanma (cümle kurma, betimleme, anlatım, vb.) becerilerinin kazanılmasında önemi büyüktür (Karatay,2007).

Masal, çocuğun kişisel sosyal gelişimini destekleyip hayal dünyasını desteklerken çocuğu gelecek yaşamına hazırlar (Karatay,2007).

Masalın katkıları arasında dil gelişimini pekiştirmek, hayal gücünü desteklemek, okul öncesi dil gelişiminden dinleme-anlama ve konuşmayı öğretmek, sözcük dağarcığını zenginleştirmek, merak ve ilgi duygusunu geliştirmek, estetik ihtiyacının gelişmesine destek olmak vb. sayılabilir (Karatay,2007).

Masallar, çocukların dil gelişimlerine olduğu gibi tüm gelişimlerine büyük etki yapmaktadır ve ayrıca çocuklar için değerli mesajlar vermektedir. Buna göre, masalların çocuklara verilen eğitimde ve birçok değerın öğretilmesinde yerine getirdiği bazı işlevleri şu şekilde sırlanabilir:

Bascom (1963), masalların işlevlerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

1. Güzel zaman geçirme ve eğlenme, eğlendirme,
2. Değerlere, gelenek göreneklere destek verme,
3. Kültürel mirasın yeni kuşaklara aktarılması,
4. Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması (Bascom,(1963) Basgöz, (1996); Akt. Karatay, 2007).

Masallar içerik açısından analiz edildiğinde; masalda genellikle tek kahraman ve onun çevresinde gerçekleşen hikâyeler anlatılır. İyi-kötü, doğru-yanlış, haklı-haksız, erdem-erdemsizlik, adalet-zulüm, alçak gönüllülük-kibir gibi zıt kavramlarla özdeşleşen kahramanların mücadelesi vardır. “iyilik ve kötülüğün, güzellik ile çirkinliğin, zenginlik ile yoksulluğun, yani olumlu ile olumsuzun çabası anlatılır. Genellikle masal, mutlu sonla; iyilerin, güzellerin, akıllıların galip gelmesi ile sonlanır. Masalda şansızlık ve terslikler gerçek yaşamdan başka olarak bir kerede veya birbirinin devamı olarak sırayla ortaya çıkar (Karatay, 2007).

Masallar, bazen millî ve yerel değerlerle bazen evrensel değerlerle güçlenir. Masalda kullanılan maddi-manevi kültürel ve evrensel değerler ile motifler, insanlara rol model olurlar (Karatay, 2007).

Masal incelemede basit bir şema oluşturulur:

Masal karakterlerinin öncelikle hangi görev ve sorumlulukları kabullendikleri ve bunları nasıl çözdükleri incelenir. Buna göre masal karakteri görevini/sorumluluğunu iyi yaparsa, yani kendini ispatlarsa, masalda ödüllendirilir;

Ancak eğer sorumluluğunu yerine getirmezse ya da ona verilen görevi yapmazsa, başarısız olursa, iki olasılık vardır:

- 1.Kendi bilgisi dışında ve hatası olmadan başarısız olmuşsa, ona yeni bir görev verilir;
- 2.Eğer kendisi hata yapmış ve ona verilen görevi/sorumluluğu yerine getiremediyse ceza verilir (<http://norberto42.wordpress.com/2014/10/08/bechstein-die-verzauberte-prinzessin-analyse/>).

Masal Unsurları/ Kavramları

- 1.En önemli unsur kahraman ya da ana karakterdir. Genellikle bir rakibi vardır; bir kız veya bir kadın bile kahraman olabilir. Ayrıca farklı fonksiyonlara sahip başka karakterlerde vardır.
2. Çoğunlukla kahramanın bir ya da daha fazla yardımcısı vardır; çözülemeyen bir görevle karşı karşıya kaldıklarında - ve görevleri yerine getirirken kahramana yardımcı olurlar, kahramanın esas görevi sorunları çözmektir.
3. Kahraman görevinde kendini kanıtlayabilir çünkü o iyi, çalışkan ya da yardımsever bir kişidir ve bazen de çok zekidir. Bu yeterli değilse, eğer zor bir görev ile karşılaşır, bir başkası ona bu görevleri yerine getirmede yardımcı olur.
4. Masalda görevini yerine getiren, kendi değerini kanıtlayan herkes ayrıca ödüllendirilir. Ayrıca çeşitli görevler ve ödüller kazanabilir; bu tür tekrarlar halk masallarına özgüdür.
5. Bir kahramanın tüm kapasitesini/güçlerini kullanması gerektiği açık olmalıdır - aksi halde onun bu özelliklerinden bahsedilmez; Bu yüzden kaynakları tükenene kadar pek çok (genellikle üç) eylem veya davranış gerçekleştirir. Bu eylem genellikle tekrar veya bir artış olarak iki veya üçlü olarak (örneğin üç sınavda) gerçekleştirilir.
6. Kahraman bir görevde başarısız olursa, bunun birkaç nedeni olabilir: eğer hatası yoksa veya kasıtsız olarak başarısız olduysa; daha sonra ona kendini ispatlayabileceği yeni bir görev verilir.
7. Kötü özellikler, özellikle tembellik veya açgözlülük yüzünden başarısız olan herkes, masalarda kötü bir insan olarak kabul edilir ve cezalandırılır. Genellikle bunlara kendilerini kanıtlamaları için yeni bir görev verilmez.
8. Masalların önemli bir unsuru /özelligi, bazı figürlerin büyü bir güce sahip olmasıdır; Bu sihirli güçler periler ve arkadaşları tarafından iyilik için; ancak cadılar ve büyücüler tarafından kötülük için kullanılır.
9. Masalarda dünya basit ve açıktır: iyi olan kişi kendini kanıtlar; kendilerini kanıtlayanlar ayrıca ödüllendirilirler. Ancak kötüler başarısız olur ve cezalandırılır. Her ikisi de gerçek hayatta genellikle farklıdır.
10. Masallar asla anlamsız değildir; ayrıca masalda sıradan insanların başarabileceği işler sonunda mutlu sona ulaşmaları bu dünyada adalet olduğu umudunu da ifade etmektedir.
11. Halk masalları her zaman bir yazara sahiptir, ancak bu artık çoğu zaman tespit edilemez ve masal sözlü geleneğe bağlı olarak değişime tabidir. Böylece, masal yazar-isimsiz bir eserdir.
12. Türünün özellikleri, olayların yeri ve zamansızlığı, iyi ve kötü gibi basit karşıt çiftleri, formüsel bir başlangıç ve bitiş.
13. Başlangıç noktası her zaman sonunda çözülen acil bir durumdur.
- 14.Masal fiziki ve zaman olarak sabit değildir. Belli bir mekan ve zaman ile sınırlı değildir.
15. Fantastik unsur ve özellikler, konuşan hayvanlar ve nesnelere; dönüşümler ve büyülerde ifade edilir.
16. İçerik açısından, genellikle ön planda; iyi ve kötü, doğal ve doğüstü güçlerle mücadele etmesi gereken bir kahraman vardır (<http://www.kinderundjugendmedien.de/index.php/begriffe-und-termini/238-maerchen>).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada okul öncesi ve ilkököl döneminde çocuklara masallar yoluyla verilen bilgilerin önemi vurgulanmış ve onların kişisel sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri üzerindeki etkileri açıklanmıştır. Buna göre masal anlatımının, çocukların erken yaşlarda değer kazanımı ve bu değerleri günlük yaşamlarında kullanabilmelerine sağladığı katkılar açıktır. Ayrıca masalların, çocuklara soyut değerleri somut olaylar ve karakterler aracılığıyla aktarmada olumlu bir yöntem olduğu görülmektedir. Çocuklara kazandırılmak istenen doğru davranışlar, değerler masallar aracılığıyla ve somutlaştırılarak anlatılmalıdır. Düz anlatımların genellikle soyut olması anlaşılması ve karşı tarafa geçirilmek istenen duygu geçişini zorlaştırmaktadır. Masallar sözel dil gelişimi ve ifade gücünün gelişimi destekleyen en önemli kaynaklardır. Ayrıca çocukların kendilerini dinledikleri masallardaki karakterlerin yerlerine koymaları empati kurabilme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar. Eğitimciler, masalları anlatırken bunları ayrıca drama ve rol oynama gibi diğer tekniklerle birleştirerek uygulama yaptıklarında çocukların öğrenme sürecinde pozitif etkiler oluşturduğu söylenmektedir (Çifci ve Güner 2024).

Buna göre masallar, çocuklar için sadece eğlence kaynağı değil, ayrıca toplumsal değerleri kazandırmada etkili bir eğitim yöntemi olarak kullanılmalıdır.

Masallar, çocukların bu değerleri eğlenceli, anlamlı ve kalıcı bir şekilde öğrenmelerine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Özellikle saygı, sevgi, hoşgörü, dürüstlük ve sorumluluk gibi evrensel değerler, çocukların toplumsal yaşamda karşılaştıkları zorluklarla başa çıkabilmeleri, sosyal uyumlarını güçlendirebilmeleri ve sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri açısından son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

Aksoy, A. ve Demir, Y. (2021). Dijital Teknolojilerin Çocukların Değerler Eğitimi Üzerindeki Etkileri. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 15(3), 89-105.

Bascom, W. (1963). Four Functions of Folklore. The Journal of American Folklore, Sayı:67. (333-349).

Basgöz, İ. (1996). Protesto: Folklorun Besinci islevi (Fonksiyonu). Folkloristik Prof. Dr. Umay Günay Armaganı (hz. Özkul Çobanoğlu-Metin Özarslan). Ankara: DV Yayınları.

Çifci, G. ve Güner, A. (2024). Masalların Etik Dünyası: Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitiminde Masal Anlatımının Rolü, International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:10; pp:1782-1791.

Epçaçan, C. & Şık, S. (2022). Eğitimde masalın işlevleri ve Judith Malika Liberman'ın

Masallarında Metaforik Unsurlar. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (Ö11), 323-346. DOI: 10.29000/rumelide.1146611.

Güven, S. ve Şahin, M. (2020). Oyun Tabanlı Öğrenme ve Değerler Eğitimi: Bir Literatür Taraması. Çocuk Gelişimi Araştırmaları Dergisi, 8(3), 100-115.

Karatay, H. (2007). Dil Edinimi Ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi Ve İşlevi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Yaz 2007, 5(3), 463-475

Koçak, S. ve Yılmaz, F. (2021). Masal Anlatımının Değerler Eğitimi Üzerindeki Etkileri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 13(1), 78-94.

Zembat, R. ve Kandır, A. (2019). Çocukların Duygusal Zekâlarını Geliştirmede Masalların Rolü. Eğitim ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi, 11(3), 82-98.

<https://norberto68.wordpress.com/2011/02/21/marchenanfange-fortsetzen-marchen-schreiben-mit-beispiel/> erişim tarihi 24.12.2023

<https://swopdoc.com/arbeitsblatt-struktur-eines-maerchen-analysieren.html>. erişim tarihi 02.10.2023